

Rutiner og vilkår for tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater, og til bedrifter som har kandidater for fagbrev på jobb

Fylkeskommunen har finansieringsansvar for alle lærekontrakter, opplæringskontrakter og kontrakter om fagbrev på jobb. Midlene inngår i rammetilskuddet til fylkeskommunen. Fylkeskommunen der lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære kandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb er bosatt skal betale tilskudd for opplæring til lærebedriften etter retningslinjer og satser fastsatt av departementet, se forskrift til opplæringsloven § 11-4.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 24.09.2018

I tillegg er det bevilget et ekstraordinært tilskudd over Kunnskapsdepartementets budsjett. Dette er et øremerket tilskudd til lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med særskilte behov, se punkt 3 nedenfor.

Her finner du gjeldene satser for fag- og yrkesopplæring

En lærling er en som har inngått en lærekontrakt med sikte på fag- eller svenneprøve, jf. opplæringsloven § 4-1.

En praksisbrevkandidat er en som har inngått en opplæringskontrakt med sikte på praksisbrevprøve, jf. opplæringsloven § 4-1.

En lære kandidaten er en som har inngått opplæringskontrakt med sikte på en mindre omfattende prøve enn fag- eller svenneprøven, jf. opplæringsloven § 4-1.

En kandidat for fagbrev på jobb er en som har inngått en kontrakt om opplæring på grunnlag av allsidig praksis og realkompetanse med sikte på fag- eller svenneprøven, jf. opplæringsloven § 4-1.

1. Tilskudd til lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med rett til videregående opplæring

Tilskudd til bedrifter som tegner lærekontrakt eller opplæringskontrakt med ungdom som har rett til videregående opplæring (ungdomsrett) etter opplæringsloven § 3-1.

Hovedregelen er at opplæringsloven § 3-1 gir rett til tre års videregående opplæring, enten som tre år i skole eller to år i skole kombinert med ett års opplæring i bedrift. Når opplæring i bedrift blir kombinert med verdiskapning i bedriften, kan opplæringen strekke seg over to år. I fag der læreplanen forutsetter lengre opplæringstid enn tre år, har ungdommen rett til opplæring i samsvar med den opplæringstiden som er fastsatt i læreplanen (eks. automatiseringsfaget).

For de som har krav på utvidet tid, jf. opplæringsloven § 3-1 femte ledd;

Hele retten må tas ut i løpet av en sammenhengende periode på fem år, eller seks år når opplæringen helt eller delvis blir gitt i lærebedrift, og innen utgangen av det året personen fyller 24 år. Rammen på fem år gjelder de som tar hele opplæringen i skole, mens seksårs-rammen gjelder de som tar videregående opplæring med læretid i bedrift.

Når det gjelder informasjon om læretid i bedrift viser vi til rundskriv Udir-1-2017. I vedlegg 1 kapittel 3 står det om fag- og timefordelingen i videregående opplæring. I vedlegg 2 står det om tilbudsstrukturen i videregående opplæring.

1.1 Basistilskudd I

Bedrifter som tegner lærekontrakt eller opplæringskontrakt med ungdom som har ungdomsrett får basistilskudd I.

Basistilskudd I dekkes av fylkeskommunen og utbetales etterskuddsvis etter telling pr. 30.06. og 31.12. Ett år regnes som 12 måneder.

Basistilskudd I gis til lærebedrifter for lærlinger eller lære kandidater som tar ett år med fulltidsopplæring. Det gis ikke tilskudd for verdiskapingsdelen av opplæringen, men tilskuddet fordeles jevnt over hele læretiden i bedrift. Kontrakten er tilskuddsberettiget fra den dato læreforholdet begynner.

Samme prinsipp gjelder for lærefag med lengre læretid i bedrift enn 2 år. Det gis basistilskudd I kun for opplæringsdelen og ikke for verdiskapingsdelen. Tilskuddet fordeles jevnt over hele læretiden i bedrift. På bakgrunn av dette kan fylkeskommunen regne ut de månedlige satsene.

Praksisbrevkandidater

Praksisbrevordningen ble innført høsten 2016. Praksisbrevordningen er et toårig opplæringsløp på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

Lærebedrifter som tar inn praksisbrevkandidater får basistilskudd I for begge årene de har kandidater i lære. Det toårige praksisbrevløpet regnes for to års fulltidsopplæring, selv om de ikke har hatt opplæring i alle fellesfagene og mangler i underkant av 50 prosent av kompetansemålene i de aktuelle programfagene. Hvis fylkeskommunen tar ansvar for deler av opplæringen blir tilskuddet tilsvarende avkortet. Kostnadene til opplæringen i fellesfagene norsk, matematikk og samfunnsfag vil kunne variere ut fra hvordan dette organiseres av fylkeskommunen. I tillegg skal tilskuddsordningen for de med særskilte behov også gjelde for praksisbrevkandidater.

[Her finner du ytterligere informasjon om praksisbrev](#)

Alternativt Vg3 i skole

Dersom fylkeskommunen ikke kan formidle opplæring i bedrift til søkere som ønsker det, må også bedriftsdelen av opplæringen skje i skole (dette gjelder ikke for praksisbrevkandidater, jf. opplæringsloven § 3-3 femte ledd). Fylkeskommunen kan likevel godkjenne en lærekontrakt/opplæringskontrakt med en elev som avbryter opplæring i skole (alternativt Vg3) og velger å gå ut i lære. Fylkeskommunen må da vurdere om det er grunnlag for å redusere opplæringstiden i bedrift. Det gis ikke tilskudd for eventuell godkjent avkortning av opplæringstiden.

Elever som tegner lærekontrakt/opplæringskontrakt etter å ha fullført alternativt Vg3 i skole, vil ikke utløse basistilskudd fordi lærekontrakten eller opplæringskontrakten i dette tilfellet bare vil gjelde verdiskaping og ikke opplæring. Alternativt Vg3 i skole er også omtalt under stimuleringstilskudd, se punktene 1.3 og 2.3.

1.2 Små håndverksfag som utløser ekstra tilskudd

For lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater som tegner lærekontrakt/opplæringskontrakt i fag som det av historiske- eller samfunnsmessige grunner er viktig å bevare, gir fylkeskommunen tilskudd som for lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater for øvrig, dvs. basistilskudd I. I tillegg til basistilskuddet gis et ekstra tilskudd pr. lærling, praksisbrevkandidat eller lærekandidat pr. år for læretiden i bedrift. Det er Utdanningsdirektoratet som avgjør, etter innspill fra Sekretariatet for små og verneverdige fag (SSV), hvilke fag som skal regnes som små og verneverdige.

Følgende kriterier ligger til grunn for at fag skal få ekstra tilskudd:

- Faget skal være en del av tilbudsstrukturen for videregående opplæring, se rundskriv [Udir-1-2017 vedlegg 2](#), eller være godkjent som et forsøk etter opplæringsloven § 1-4.
- Faget er truet og fagkunnskaper står i fare for å dø ut på grunn av mangel på ny rekruttering.
- Faget skal ivareta tradisjonelle håndverksfaglige teknikker, materialer og metoder.

- Faget har kulturell verdi, som det av samfunnsmessige årsaker er viktig å videreføre.
- Når faget overskrider 15 nye kontrakter i løpet av en tre års periode, dvs. i snitt fem nye kontrakter pr. år, tas faget ut av lista etter ytterligere et kalenderår.

Du kan kontakte Sekretariatet for små og verneverdige fag (SSV) for blant annet:

- informasjons- og veiledningsarbeid rettet mot skoler og bedrifter, kommuner og fylkeskommuner
- informasjons- og veiledningsarbeid rettet mot utdanningsøkere.

Oversikt over de små og verneverdige fagene

1.3 Stimuleringstilskudd

Stimuleringstilskuddet inngår i rammetilskuddet til fylkeskommunen og skal stimulere til flere læreplaner, og dermed bidra til at flere fullfører videregående opplæring. Stimuleringstilskuddet er videreført

Det ble innført i statsbudsjettet for 2014 og skulle gå til nye lærebedrifter som tegnet lærekontrakt/opplæringskontrakt for første gang. Fra 2015 kunne fylkeskommunen selv bestemme innretningen for lokale stimuleringstilskudd, og lage egne kriterier for hvilke lærebedrifter som burde utløse tilskudd.

Midlene kan benyttes til økt lærlingstilskudd for spesielt utsatte fagområder, eller til tiltak for å sikre at yrkesfagelever som ikke får læreplass og må ta Vg3 i skole, får ett kvalitativt godt tilbud.

2. Tilskudd for lærlinger og praksisbrevkandidater som er 21 år eller eldre og som har full opplæring i bedrift, tilskudd for lærlinger og praksisbrevkandidater uten rett til videregående opplæring og tilskudd til kandidater med kontrakt om fagbrev på jobb

2.1 Basistilskudd II

Basistilskudd II gis til bedrifter som tegner lærekontrakt eller opplæringskontrakt med lærlinger og praksisbrevkandidater som er 21 år eller eldre, og som inngår lærekontrakt eller opplæringskontrakt med full opplæring i bedrift, jf. opplæringsloven § 4-5 tredje ledd.

Inngåelse av lærekontrakt for lærlinger etter denne bestemmelsen, er et unntak fra normalordningen (2+2). «Full opplæring i bedrift» etter denne bestemmelsen betyr at det er tegnet lærekontrakt etter opplæringsloven 3-3 fjerde ledd jf. forskrift til opplæringsloven § 6A-7. I § 6A-7 står det; «Fylkeskommunen kan godkjenne lærekontraktar og opplæringskontraktar som inneheld ei anna organisering enn den opplæringsordninga som er fastsett for faget i Læreplanverket for Kunnskapsløftet.» For eksempel kan det avtales at det gis mer bedriftsopplæring enn læreplanverket fastsetter, og at eleven/lærlingen veksler mellom opplæring i bedrift og opplæring i skole.

Lærlinger og praksisbrevkandidater som er 21 år eller eldre og som tegner lærekontrakt/opplæringskontrakt med full opplæring i bedrift, får automatisk en prøvetid på 6 måneder. Prøvetiden betyr at lærlingene og praksisbrevkandidatene i de seks første månedene av læretiden kan sies opp etter reglene i arbeidsmiljøloven. Prøvetiden er en del av læretiden, og det skal derfor utbetales tilskudd til lærebedriften for denne perioden. Dersom lærekontrakten/opplæringskontrakten sies opp i prøvetiden, skal lærebedriften få tilskudd for det antall måneder lærlingen og praksisbrevkandidaten har vært i bedriften.

I tillegg gis basistilskudd II til bedrifter som har tegnet lærekontrakt med lærlinger eller opplæringskontrakt med praksisbrevkandidater, som har brukt opp retten til videregående opplæring.

Satsen for basistilskudd II for lærekontrakter/opplæringskontrakter gis pr. lærling/praksisbrevkandidat pr. måned i hele læretiden i bedrift. Ett år regnes som 12 måneder. I denne ordningen gjøres ikke forskjell på opplæringstid og verdiskapingstid.

Fagbrev på jobb

Ordningen om fagbrev på jobb ble innført fra 1. august 2018.

Lærebedrifter som skal gi opplæring til kandidater for fagbrev på jobb får basistilskudd II. Tilskuddet til den enkelte bedrift skal fastsettes forholdsmessig ut i fra hvor mye opplæring bedriften har ansvar for.

Voksnes rett til videregående opplæring

Også voksne kan ha rett til videregående opplæring, dersom visse vilkår er oppfylt etter opplæringsloven § 4A–3. Retten er knyttet til å fullføre et opplæringsløp som leder frem til studie- eller yrkeskompetanse. For mer informasjon se [rundskriv Udir-2-2008](#).

2.2 Små håndverksfag under opplæringsloven som utløser ekstra tilskudd

For lærlinger eller praksisbrevkandidater som tegner kontrakt i små og verneverdige fag etter opplæringsloven § 4-5, og for lærlinger eller praksisbrevkandidater som tidligere har fått oppfylt sin rett til videregående opplæring, gis det tilskudd pr. lærling/ praksisbrevkandidat pr. måned for læretiden i bedrift, også for verdiskapingsdelen. Tilskuddet gis også til kandidater som har inngått kontrakt om fagbrev på jobb.

[Oversikt over de små og verneverdige fagene](#)

2.3 Stimuleringstilskudd

Tilskuddet skal stimulere til flere lære plasser og dermed bidra til at flere fullfører videregående opplæring, se punkt 1.3.

3. Tilskudd til opplæring av lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater

med særskilte behov

Målgruppen for denne tilskuddsordningen er definert som lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringsstilbudet, og/eller som har svake norskferdigheter og kort botid i Norge.

Tilskuddet kan gis til lærebedrifter som har ansvar for lærlinger, praksisbrevkandidater eller lære kandidater under 25 år. Tilskuddet skal kun brukes til ekstra personellressurs, og gis i tillegg til ordinært basistilskudd.

Lærebedriften skal sende sin søknad om tilskudd til fylkeskommunen. Fylkeskommunen skal ferdigbehandle søknaden før de sender inn søknaden elektronisk til Utdanningsdirektoratet i Tavla. Søknadsfristen til fylkeskommunen er 1. oktober.

Fylkeskommunen har det faglige og administrative ansvaret for gjennomføring av fagopplæringen i fylket, jf. opplæringsloven § 13-3.

Fylkeskommunen skal behandle søknadene fra lærebedrift:

- Dersom søknaden godkjennes, skal fylkeskommunen registrere søknaden i Tavla innen fastsatt søknadsfrist.
- Dersom søknaden ikke godkjennes, skal fylkeskommunen avslå søknaden.

Tilskuddet utbetales av Utdanningsdirektoratet, se punkt 4.6.

Her finner du mer informasjon om tilskudd til opplæring av lærlinger, praksisbrevkandidater eller lære kandidater med særskilte behov.

4. Generell informasjon som gjelder alle kontrakter

4.1 Lærlinger, praksisbrevkandidater, lære kandidater og kandidater for fagbrev på jobb som får opplæring utenfor hjemfylket

Fylkeskommunene avtaler seg imellom om samarbeid på tvers av fylkesgrensene.

Følgende hovedprinsipper skal gjelde for avtaler fylkeskommunene imellom:

- Hjemfylket har det økonomiske ansvaret for lærlingene, praksisbrevkandidatene, lære kandidatene og kandidatene innenfor rammen av lov og forskrift. Det vil si at hjemfylket, innenfor de reglene som gjelder, skal refundere de utgifter opplæringsfylket har.
- Opplæringsfylket, dvs. den fylkeskommunen hvor lærebedriften er lokalisert, har ansvar for å utbetale tilskudd til lærebedriften, godkjenne og følge opp kontraktsforholdene.
- Tilskuddsutbetalingene er grunnlag for oppgjør mellom fylkeskommunene.
- Den adressen som til enhver tid er registrert i folkeregisteret, legges til grunn som lærlingens,

praksisbrevkandidatens, lærekandidatens eller kandidatens bostedsadresse ved søknadsfrist til læreplass.

Departementet har ikke fastsatt regler for dekning av reise- og oppholdsutgifter for lærlinger, praksisbrevkandidater, lærekandidater og kandidater som utløser basistilskudd, og som bor borte mens de tar opplæring.

Lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater kan søke Statens lånekasse for utdanning om støtte på lik linje med elever.

4.2 Godkjenning av lærekontrakt og opplæringskontrakt, jf. opplæringsloven § 4-5

Etter opplæringsloven skal lærekontrakter, opplæringskontrakter og kontrakt om fagbrev på jobb opprettes skriftlig når læreforholdet tar til. For å bli gyldig må kontrakten godkjennes av fylkeskommunen. Det er bare godkjente kontrakter som gir grunnlag for utbetaling av tilskudd. Tilskuddene skal gjelde fra kontrakttidens start. Fylkeskommunen må selv vurdere om det er hensiktsmessig med konkrete frister, for hvor snart en inngått kontrakt skal sendes til godkjenning.

4.3 Avbrudd i læretiden/forlengelse av læretiden som medfører endring av sluttdato

Avbrudd i læretiden som fører til forlengelse av læretiden, medfører ikke endringer i totalt tilskudd til lærebedriften. Det gis ikke tilskudd for avbruddsperioder.

4.4 Lærebedriftenes plikter

Lærebedrifter som tegner lærekontrakt, opplæringskontrakt og kontrakt om fagbrev på jobb med lærlinger, praksisbrevkandidater, lærekandidater og kandidater, er ansvarlig for at de får den opplæringen de har krav på i henhold til opplæringsloven § 4-4. Dersom lærekandidaten har krav på spesialundervisning, skal det utarbeides individuell opplæringsplan i henhold til opplæringsloven § 5-5 første leddet.

Bedriften og fylkeskommunen avtaler hvilke deler av opplæringen fylkeskommunen skal ha ansvar for. Ansvarsfordelingen mellom bedriften og fylkeskommunen skal nedfelles i lærekontrakten, opplæringskontrakten eller kontrakt om fagbrev på jobb. Basistilskuddet til lærebedriften reduseres for den del av opplæringstiden som fylkeskommunen har ansvar for. Faktiske utgifter ved opplæringen skal ikke legges til grunn for reduksjonen.

Det samme prinsippet gjelder for eventuell opplæring for lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater som kommer inn under forskrift til opplæringsloven § 6A-8. Fylkeskommunen kan for disse lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater trekke lærebedriften i basistilskudd I eller basistilskudd II, ut fra prosentandel av tid av opplæringen som foregår utenfor bedriften.

4.5 Fordeling av tilskudd mellom bedrifter

Hvis et læreforhold opphører før læretiden utløper og lærlingen, praksisbrevkandidaten eller

lærekandidaten får læreplass ved ny bedrift, fordeles tilskuddet mellom den opprinnelige og den nye lærebedriften, jf. forskrift til opplæringsloven § 11-4 tredje ledd. Tilsvarende gjelder også hvis lærlingen eller lærekandidaten ikke kan få ny læreplass, men må fullføre opplæringen i skole. Det gjelder ikke for praksisbrevkandidater, jf. opplæringsloven § 3-3 femte ledd. I begge tilfeller treffer fylkeskommunen avgjørelse om fordeling. Fordelingen skjer på grunnlag av hvor mye tid som har gått med i læretiden til opplæring.

4.6 Utbetaling av ulike tilskudd

Det er fylkeskommunen som utbetaler tilskudd til lærebedrifter og opplæringskontor. For alle tilskuddsutbetalingene, hvor ikke annet er sagt og som baserer seg på antall lærlinger, praksisbrevkandidater, lærekandidater og kandidater under de ulike ordninger, skal utbetalingene skje etterskuddsvis med telledato 30. juni og 31. desember hvert år.

Utdanningsdirektoratet utbetaler det ekstraordinære tilskuddet til lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater med særskilte behov til fylkeskommunen. Grunnlaget for utbetaling av tilskudd er søknader som fylkeskommunen har godkjent og som er innsendt i Tavla innenfor søknadsfrist. Tilskuddet blir utbetalt etter at Utdanningsdirektoratet har gjennomført stikkprøvekontroll av søknadene.

4.7 Rapporteringsplikten til lærebedriftene

Opplæringsloven § 4-7 andre ledd jf. forskrift til opplæringsloven § 11-3 omhandler lærebedriftenes årlige rapportering til fylkeskommunen. Lærebedriften plikter å gi den informasjonen som fylkeskommunen krever for å kunne vurdere om bedriften skal få godkjenning eller om godkjenningen skal videreføres. I denne plikten ligger det at lærebedriften skal redegjøre for hvordan tilskuddet blir brukt. Som det fremgår av dette skrivet er forutsetningene for tilskudd knyttet til om lærebedriftene oppfyller kravene i opplæringsloven med forskrifter. Fylkeskommunen kan ikke kreve innsyn i andre økonomiske disposisjoner i lærebedriftene, opplæringskontorene eller opplæringsringene ut over dette.

4.8 Tilbakebetaling av tilskudd

Feil utbetalt tilskudd skal korrigeres.

Dersom lærekontrakten, opplæringskontrakten eller kontrakt om fagbrev på jobb heves i den perioden det er utbetalt tilskudd for, skal for mye utbetalt tilskudd tilbakebetales fra bedriften. Det regnes bare i hele måneder. Avrunding skjer slik at dato før 15. i en måned regnes tilbake til den 1. i måneden, mens dato fra 15. i måneden eller senere regnes som ut måneden.

Dersom en lærebedrift går konkurs, er fylkeskommunen ansvarlig for korrekt oppgjør med boet. Tilskudd gis og avregnes for den enkelte lærekontrakt, opplæringskontrakt eller kontrakt om fagbrev på jobb.

Vi minner om at lærebedriften snarest skal legge hver enkelt kontrakt fram for fylkeskommunen for godkjenning.

